

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 21, Nr 3/2017, tom II
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Myśl ekonomiczna, spółdzielczość, bankowość, samorządność

Joanna Grzela¹

PAŃSTWA NORDYCKIE WOBEC AGENDY NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ONZ

Streszczenie: Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju to dla Skandynawów ambitny i konieczny cel. Współpraca nordycka na rzecz zrównoważonego rozwoju jest oparta na definicji i koncepcji Komisji Brundtland. Nordycka Rada Ministrów przyjęła strategię zrównoważonego rozwoju w 2013 roku. Jej ogólnym celem jest stopniowe przekształcanie państw regionu w bardziej zrównoważone społeczeństwa dobrobytu. Strategia przewiduje długoterminowe wytyczne dla działalności Nordyckiej Rady Ministrów aż do 2025 roku. Zrównoważony rozwój jest jednym z najważniejszych wyzwań, przed którym stoi współczesny świat. Państwa nordyckie działając na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, realizują globalne cele zrównoważonego rozwoju ONZ.

Słowa kluczowe: państwa nordyckie, zrównoważony rozwój, Organizacja Narodów Zjednoczonych

Wstęp

Państwa Europy Północnej (Dania, Finlandia, Islandia, Norwegia, Szwecja) mają długą tradycję współpracy². Jest ona jedną z najstarszych i najbardziej rozległych form współpracy regionalnej w świecie. Jej początki sięgają okresu powojennego. Narodziła się ona wraz z ustanowieniem międzyparlamentarnego organu – Rady Nordyckiej (RN) w 1952 roku. Przez kolejne lata państwa w niej uczestniczące coraz silniej zbliżały się do siebie. Było to możliwe dzięki nawiązaniu kontaktów międzyrządowych i utworzeniu Nordyckiej Rady Ministrów (NRM) w 1971 roku. Zarówno RN, jak i NRM są bardzo aktywne, stając się motorem napędowym integracji

¹ Dr Joanna Grzela, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

² Więcej na ten temat: J. Grzela, *Płaszczyzny i kierunki współpracy nordyckiej*, UJK, Kielce 2014.

państw regionu. Aktualnie współdziałają one na bardzo wielu płaszczyznach, a ich relacje na szczeblu parlamentarnym, rządowym i pozarządowym przynoszą wymierne rezultaty. Głównymi priorytetami nordyckich kontaktów są: klimat, środowisko naturalne i energia, edukacja i badania naukowe oraz polityka społeczna i kultura. Ich wspólnota pozwala stawić czoła globalnym wyzwaniom, takim jak: zmiany demograficzne, zanieczyszczenie środowiska naturalnego, zmiany klimatu, kryzys gospodarczy czy bezpieczeństwo energetyczne. Punktem wyjścia jest skupienie się na zagadnieniach, w których wspólne działanie tworzy wartość dodaną dla poszczególnych krajów i ich obywateli. Wyniki współpracy są widoczne w takich sprawach jak: wspólny rynek pracy, unia paszportowa, wspólne przepisy socjalne, możliwość studiowania i prowadzenia badań w dowolnym miejscu w regionie czy wspólny rynek energii elektrycznej.

Państwa Europy Północnej coraz więcej uwagi poświęcają zrównoważonemu rozwojowi, jest to bowiem jedno z najważniejszych wyzwań, przed którym stoi współczesny świat. Choć Skandynawię można uznać za pioniera zrównoważonego rozwoju. Co ważne, doświadczenie państw tego regionu w zakresie, służy jako przykład dla innych. Przykładem takiego forum jest Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ). To za jej pośrednictwem RN i NRM prezentują swoje osiągnięcia i zachęcają inne państwa do wyboru skandynawskiej drogi rozwoju zrównoważonego.

We wrześniu 2015 roku w Nowym Jorku odbył się Szczyt Agendy Zrównoważonego Rozwoju 2030. Jego uczestnicy przyjęli dokument „Przekształcanie naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030”. Zawarto w nim 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals/SDGs*). Rok później, w lipcu 2016 roku został przygotowany i zaprezentowany raport ilustrujący stopień włączenia się państw świata w proces realizacji SDGs. Państwa nordyckie znalazły się na szczycie listy rankingowej, zajmując pierwsze cztery miejsca (tylko Islandia ulokowała się na 9. pozycji)³.

Celem artykułu jest ilustracja współpracy państw nordyckich w zakresie zrównoważonego rozwoju na tle celów wyznaczonych przez ONZ. Zrównoważony rozwój jest dla państw nordyckich priorytetem, dlatego przenika wszystkie działania Rady Nordyckiej i Nordyckiej Rady Ministrów. Wysoki poziom świadomości ekologicznej obywateli i zaangażowanie rządów na rzecz ochrony środowiska naturalnego, pozwalają państwom nordyckim utrzymać wyjątkową równowagę między wzrostem gospodarczym i ochroną środowiska. Nordycka strategia zrównoważonego jest funkcjonalnym narzędziem międzysektorowej aktywności, stanowi uzupełnienie krajowych strategii oraz służy jako podstawa dla międzynarodowego zaangażowania na rzecz globalnego zrównoważonego rozwoju.

W artykule wykorzystano kilka metod badawczych: metodę porównawczą, analizę systemową i analizę treści dokumentów. Artykuł oparto na piśmiennictwie polskim i anglojęzycznym.

---

³ J. Sachs, G. Schmidt-Traub, C. Kroll, D. Durand-Delacré, K. Teksoz. *SDG Index & Dashboards A Global Report*, Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN). New York 2016.

Pojęcie i istota zrównoważonego rozwoju

Trudno jest wyjaśnić pojęcie „zrównoważony rozwój” (ang. *Sustainable development*), ponieważ nie istnieje jego jednoznaczna definicja. Termin ten jest różnorodnie interpretowany. Nie jest on jednak abstrakcyjny i przedstawia określony aspekt rzeczywistości. *Sustainable development* to zwrot, który jest rozumiany jako trwały rozwój. Pierwotne znaczenie „zrównoważonego rozwoju” wywodzi się z początku XVIII wieku z Niemiec i ma związek z leśnictwem. Saksończyk, Hans Carl von Carlowitz, w książce *Sylvicultura Oeconomica. Die Naturmäßige Anweisung zur Wilden Baum-Zucht* skoncentrował się na idei trwałości. Jego „model zrównoważonego leśnictwa” polegał na koncepcji gospodarowania lasem, w którym wycina się tylko tyle drzew, ile może w to miejsce urosnąć, tak by las mógł się zawsze odbudować. Wskazywał on na fundamentalne zasady dla leśnictwa: ciągłość, trwałość i zrównoważone użytkowanie. Trwałość wyrażona w jego książce miała na celu uchronienie Europy (społeczeństwa) od katastrofy gospodarczej i społecznej, która powstałaby, gdyby zabrakło drewna oraz zachowanie i wzmacnianie kultury chrześcijańskiej i piękna natury. Zatem pojęcie „trwałości” już od zarania miało potrójny sens i było podkreśleniem stabilności ekonomicznej, społecznej i ekologicznej⁴.

Współcześnie „zrównoważony rozwój” to odnowiona osiemnastowieczna koncepcja, która powstała jako odpowiedź na zagrożenia naturalnych podstaw rozwoju gospodarczego. Najbardziej popularną definicją jest ta, zaproponowana przez tzw. Komisję Brundtland, według której: „Zrównoważony rozwój to rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia bez uszczerbku dla możliwości zaspokajania własnych potrzeb przyszłych pokoleń. W istocie, zrównoważony rozwój to proces zmian, w którym eksploatacja zasobów, kierunek inwestycji, ukierunkowanie rozwoju technologicznego i zmian instytucjonalnych są dostosowane do przyszłości, jak również bieżących potrzeb”⁵.

W dokumencie Agenda 21, Program Działań ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju zapisano zaś: „Ludzie są w centrum zainteresowania zrównoważonego rozwoju”; „Zrównoważony rozwój jest efektem czterech wzajemnie współzależnych wymiarów: zrównoważona ekologia, zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny oraz zrównoważony rozwój kulturowy”⁶. Żaden z nich nie może dopuścić do osłabienia pozostałych. Kultura jest tu bardzo ważna, gdyż obejmuje wybór stylu życia i konsumpcji, stosunek do otoczenia i akceptację procesów zmian w społeczeństwie. W związku z tym kwestie kulturowe są również brane pod uwagę w pracy na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Światowy Szczyt ONZ na rzecz Rozwoju Społecznego w Kopenhadze w 1995 roku przyjął następujące wyjaśnienie: „Rozwój gospodarczy, społeczny i ochrona

⁴ R. Lusawa. *Hans Carl Von Carlowitz Twórca Pojęcia „Trwałości”*, „Ekonomia i Finanse”. Rocznik Naukowy Wydziału Zarządzania w Ciechanowie 1-2 (III), 2009, s. 7-11.

⁵ *A Good Life in a Sustainable Nordic Region*, Nordic Strategy for Sustainable Development, Nordic Council of Ministers, 2013.

⁶ *AGENDA 21*, United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992.

środowiska naturalnego są to współzależne i wzajemnie się wzmacniające elementy zrównoważonego rozwoju⁷.

Na inny aspekt zrównoważonego rozwoju zwróciły uwagę uczestniczki IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet w Pekinie w 1995 roku. W przyjętej Deklaracji podkreśliły, iż wzmocnienie pozycji i autonomii kobiet oraz poprawa ich społecznego, gospodarczego i politycznego statusu są niezbędne dla osiągnięcia zarówno przejrzystego i odpowiedzialnego zarządzania, jak i zrównoważonego rozwoju we wszystkich dziedzinach życia⁸. W podobnym tonie wypowiedziała się laureatka nagrody Nobla, profesor Wangari Maathai: „Nie ma zrównoważonego rozwoju bez sprawiedliwego rozwoju; i nie ma sprawiedliwego rozwoju bez równości płci”⁹.

W Polsce zasada zrównoważonego rozwoju zyskała rangę zasadniczą, gdyż jest zapisana w art. 5 Konstytucji, a definicja zrównoważonego rozwoju znalazła się w ustawie Prawo ochrony środowiska: „jest to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”¹⁰.

W języku potocznym termin „zrównoważony rozwój” jest używany jako synonim zachowań „proekologicznych”, a w sektorze gospodarki często jest on utożsamiany ze społeczną odpowiedzialnością biznesu, z sukcesem i innowacyjnością.

Biorąc pod uwagę rozważania definicyjne, w wielu da się zauważyć całościowe i interdyscyplinarne podejście do zrównoważonego rozwoju, ale w wielu z nich wymiar ekologiczny jest dominujący. Pomimo pewnych rozbieżności w interpretacji, można jednak wskazać na jeden ich element wspólny, a mianowicie: proces zmian i dalszy rozwój cywilizacyjny z zachowaniem i poszanowaniem środowiska naturalnego i społeczno-gospodarczych aspiracji społeczeństwa.

Zrównoważony rozwój w dokumentach ONZ

Zrównoważony rozwój po raz pierwszy został omówiony w 1972 roku podczas Konferencji ONZ w Sztokholmie w sprawie środowiska naturalnego człowieka. Termin ten nie został wymieniony wyraźnie podczas dyskusji, ale uczestnicy zgodzili się co do tego, że zarówno rozwój, jak i ochrona środowiska, dotychczas omawiane jako oddzielne kwestie, powinny być rozpatrywane łącznie. W końcowej Deklaracji zapisano: „Aby doprowadzić do racjonalnego zarządzania zasobami i w ten sposób poprawić środowisko, państwa powinny zająć zintegrowane i skoordynowane stanowisko wobec swego planowania rozwojowego, w celu zapewnienia, że rozwój będzie

⁷ *World Summit for Social Development, Copenhagen Declaration on Social Development, 1995.*

⁸ *Beijing Declaration and Platform for Action The Fourth World Conference on Women, Having met in Beijing from 4 to 15 September 1995.*

⁹ H.D. Johnson, *Green Plans: Blueprint for a Sustainable Earth*, University of Nebraska, 2008, p. 36-37.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. 2001 Nr 62 poz. 627.

zgodny z potrzebą ochrony i poprawy naturalnego środowiska dla dobra ludzkości. Racjonalne planowanie jest podstawowym instrumentem godzenia wszelkich konfliktów między potrzebami rozwoju a potrzebami ochrony i poprawy środowiska”¹¹.

Organizacja Narodów Zjednoczonych w 1983 roku powołała Światową Komisję ds. Środowiska i Rozwoju (WCED). W rezultacie jej prac powstał raport „Nasza wspólna przyszłość”, który został nazwany Raportem Brundtland na cześć przewodniczącej WCED, Gro Harlem Brundtland (byłej premier Norwegii). Dokument został opublikowany w marcu 1987 roku i był pierwszym, który koncentruje się na globalnej równowadze rozwoju. Ponadto ułokował dyskurs na temat zrównoważonego rozwoju w międzynarodowym politycznym i gospodarczym kontekście. Komisja stała na stanowisku, że problemy środowiska przyrodniczego należy rozpatrywać w powiązaniu z czynnikami demograficznymi, kwestią ubóstwa, procesami rozwoju gospodarczego, ponieważ są one jednocześnie przyczyną i skutkiem globalnych zmian. Raport przyczynił się do ukształtowania międzynarodowego porządku i postawy społeczności międzynarodowej w kierunku rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego¹².

Raport Brundtland był powodem zwołania Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Środowiska i Rozwoju, która odbyła się w Rio de Janeiro w 1992 roku i zakończyła przyjęciem Agendy 21, Deklaracji z Rio oraz ustanowieniem Komisji ds. zrównoważonego rozwoju. Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro był pierwszą międzynarodową próbą opracowania planów i strategii działania w kierunku bardziej zrównoważonego modelu rozwoju. Postanowienia Szczytu z 1992 roku zostały odnowione 10 lat później w Johannesburgu, a następnie na Szczycie w Rio de Janeiro w 2012 roku, określanym jako Rio+20.

Następnym wydarzeniem, będącym kamieniem milowym działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, była Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych z 2000 roku, w której zawarto Milenijne Cele Rozwoju. Ich urzeczywistnienie miało pozwolić na skuteczne stawienie czoła wyzwaniom zrównoważonego rozwoju w XXI wieku. Milenijne Cele Rozwoju zostały zastąpione w 2015 roku przez Cele Zrównoważonego Rozwoju zawarte w Agendzie Rozwojowej 2030 – *Transforming Our World*¹³. To, co je wyróżnia na tle poprzednich, to zajęcie się przyczynami ubóstwa i rozwojem, który powinien objąć wszystkich ludzi¹⁴. Eliminacja ubóstwa jest niezbędnym warunkiem trwałego rozwoju. W tym celu konieczne jest propagowanie

---

¹¹ *Deklaracja Sztokholmska*. Uchwała Konferencji Sztokholmskiej z dnia 14.6.1972 roku, dotycząca naturalnego środowiska człowieka.

¹² *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, UN Documents Gathering a body of global agreements, 1987.

¹³ Na podstawie: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones>, (13.06.2017); por.: E. Rokicka, W. Woźniak, *W kierunku zrównoważonego rozwoju. Koncepcje, interpretacje, konteksty*. Katedra Socjologii Ogólnej Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016.

¹⁴ Cele Zrównoważonego Rozwoju, to: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie; Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo; Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt; Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie; Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt; Zapewnić

zrównoważonego, integracyjnego i sprawiedliwego wzrostu gospodarczego, stworzenie większych możliwości dla wszystkich, zmniejszanie nierówności, podnoszenie podstawowych standardów życia, wspieranie sprawiedliwego rozwoju i integracji społecznej oraz zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi i ekosystemami. Za implementację i przegląd postępów w realizacji celów odpowiedzialność ponoszą poszczególne państwa w ramach ich narodowych i regionalnych strategii.

Zrównoważony rozwój w koncepcji nordyckiej

Zrównoważony rozwój już od dawna stanowi zasadniczą kwestię w relacjach państw Europy Północnej. Przenika on niemal wszystkie płaszczyzny współpracy, stając się jej zasadniczą osią. Początki prac nad wspólną koncepcją zrównoważonego rozwoju przypadają na lata 90. XX wieku. W 1998 roku premierzy Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji przyjęli polityczną deklarację w sprawie zrównoważonego rozwoju pt.: Zrównoważony Region Nordycki. Jej sygnatariusze zobowiązali Nordycką Radę Ministrów do sformułowania założeń zrównoważonego rozwoju do 2000 roku. Strategię przyjęto w 2001 roku. Była ona pierwszą na świecie strategią makroregionalną – dotyczącą zrównoważonego rozwoju. Od czasu przyjęcia systematycznie ją rewaluowano. Teraz obowiązująca została przyjęta w 2013 roku i jest czwartą nordycką strategią zrównoważonego rozwoju. Wyznacza ona długoterminowe wytyczne dla działań państw Europy Północnej. Jej przekrojowy charakter w praktyce oznacza, że jest ona obecna w wielu dokumentach sektorowych, które regulują współpracę państw w regionie nordyckim. Dokument jest poddawany przeglądowi co cztery lata, a cele w nim zawarte są realizowane zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Wszystkie działania prowadzone w ramach Nordyckiej Rady Ministrów niosą w sobie perspektywę zrównoważonego rozwoju. NRM, identyfikując się ze stanowiskiem Komisji Brundtland, pomaga krajom członkowskim dbać o dobrobyt i jakość życia obecnych i przyszłych pokoleń. Strategia jest

---

wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi; Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie; Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi; Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność; Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami; Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu; Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji; Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom; Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony; Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustoszenie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej; Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu; Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.

dokumentem nadrzędnym zawierającym międzysektorowe ramy prac Nordyckiej Rady Ministrów do 2025 roku w następujących zakresach tematycznych:

- model państwa opiekuńczego,
- żywe ekosystemy,
- zmiany klimatu,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów Ziemi,
- edukacja, badania i innowacje¹⁵.

Poszczególne rady ministrów w ramach Nordyckiej Rady Ministrów uzupełniają strategię konkretnymi środkami, a efekty jej wdrażania są monitorowane za pomocą przygotowanych mierników (wskaźników) zrównoważonego rozwoju.

W pierwszym z pięciu zagadnień zaproponowano następujące mierniki: trendy demograficzne, produkt krajowy brutto (PKB), wielkość długu publicznego, urbanizacja, zatrudnienie i stopa bezrobocia, średnia długość życia, współczynnik Giniego, ryzyko ubóstwa wśród rodzin z dziećmi, różnice w wynagrodzeniu obu płci. Ich wielkości pozwalają uzyskać ogólny obraz postępu w państwach nordyckich. Kraje te określane są mianem państw dobrobytu (*welfare state*)¹⁶. To jest ich znak szczególny na mapie socjalnej Europy. Różnią się od innych połączeniem wysokich standardów życia¹⁷ i względnie równomiernym rozkładem dochodów, niską stopą bezrobocia¹⁸ oraz wysokim wzrostem gospodarczym¹⁹. Ponadto, w celu zapewnienia wysokiego standardu życia swoim obywatelom, inwestują w kapitał ludzki i opiekę społeczną. To nie przeszkadza im w rozwoju konkurencyjnej gospodarki z jednej strony²⁰, oraz osiągnięciu niskich wskaźników ubóstwa, z drugiej²¹. Nordyckie powiązanie szczodrej polityki społecznej z innowacyjną, spełniającą wysokie

---

¹⁵ *A Good Life in a Sustainable Nordic Region Nordic Strategy for Sustainable Development*, Nordic Council of Ministers, 2013.

¹⁶ Szerzej zob.: W. Nowiak, *Nordycki model „welfare state” w realiach XXI wieku. Dylematy wyboru i ewolucja systemu w społeczeństwach dobrobytu – wnioski praktyczne*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2011; M. Daly, *Welfare*, Polity Press, Cambridge 2011; M. Castells, P. Himanen, *Spółczesność informacyjna i państwo dobrobytu*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2009.

¹⁷ Przeciętny okres trwania życia w państwach nordyckich jest wysoki. W 2015 roku (średnio) dla obu płci w poszczególnych państwach przekraczał 80 lat. I tak: w Islandii wynosił 82,7 lat; Szwecji – 82,4; Norwegii – 81,8; Finlandii 81,1; Danii 80,6. Zob.: *Global Health Observatory (GHO) data*. World Health Statistics 2016: Monitoring health for the SDGs, The World Health Statistics, World Health Organization 2016.

¹⁸ W 2015 roku stopa % bezrobocia w grupie wiekowej 15-64 przedstawiała się następująco: Dania – 6,31, Finlandia – 9,60, Islandia – 4,20, Norwegia – 4,51 i Szwecja – 7,58. Zob.: <http://norden.statbank.dk/INDIC105>, (16.06.2017).

¹⁹ Wszystkie kraje nordyckie mają wyższy PKB na osobę niż średni w UE. W Norwegii PKB na osobę jest dwukrotnie większe niż w Unii Europejskiej. W grupie państw nordyckich Norwegia jest na 1. miejscu, Szwecja jest na 2., Islandia jest na 3., Dania jest na 4. a Finlandia jest na 5. (wg danych z 2015 roku). <http://norden.statbank.dk/INDIC102>, (16.06.2017).

²⁰ Na 138 ocenianych krajów świata w 2016 roku państwa regionu nordyckiego zajęły następujące miejsca: Finlandia – 10, Szwecja – 6, Norwegia – 11, Dania – 12, Islandia – 27; K. Schwab, *The Global Competitiveness Report 2016-2017*, World Economic Forum, 2016.

²¹ Współczynnik Giniego jest najpowszechniej stosowanym narzędziem badania nierówności. Współczynnik przyjmuje wartości z przedziału [0; 1]. Przy czym 0 odzwierciedla pełną równość,

standardy gospodarką, przyciąga uwagę międzynarodowej opinii publicznej. Rozwiązania i doświadczenia skandynawskie są bardzo często uważnie studiowane i dyskutowane. Traktowane są one nierzadko jako „najlepsze praktyki” (*best practices*), możliwy wzór do naśladowania przy rozwiązywaniu podobnych problemów społecznych i gospodarczych w innych częściach Europy i świata. Region ma potencjał, aby być światowym liderem innowacyjnych rozwiązań w sektorze zdrowotnym i społecznym – zwłaszcza w zakresie usług dla osób starszych, profilaktyce, czy równości płci. Unikalny model nordyckiego państwa dobrobytu jest oparty na wspólnocie kultury oraz zbiorze wspólnych wartości, takich jak: demokracja, transparentność, równość, wolność, solidarność społeczna i bezpieczeństwo dla wszystkich, indywidualizm i tolerancja odmienności, które dziś – w zglobalizowanej gospodarce – nabierają nowego znaczenia. Model promuje normy społeczne i zasadę, że każdy ma prawo do równego dostępu do usług socjalnych i zdrowotnych, edukacji i kultury. Odnosi się to również do opieki społecznej, adresowanej do osób wykluczonych oraz grup dysfunkcyjnych w społeczeństwie.

Istotnym elementem nordyckiego modelu polityki społecznej jest równość płci. Kształtuje ona tożsamość nordycką i jest jedną z cech zrównoważonych społeczeństw krajów Północy. Warto podkreślić, że kobiety są tam bardziej aktywne politycznie, gospodarczo i społecznie, niż w większości innych krajów. Ma na to wpływ wiele zależnych od siebie czynników. Przede wszystkim procesy instytucjonalizacji, które zostały uruchomione „odgórnie” są tam uzupełnione mobilizacją i zaangażowaniem kobiet „od dołu”. Ich aktywność nie byłaby możliwa bez rozbudowanego systemu opieki nad dziećmi w przedszkolach publicznych²². Co ważne, ojcowie są równymi partnerami w wychowywaniu dzieci. I choć kobiety nadal wykorzystują większość urlopu rodzicielskiego i częściej pracują w niepełnym wymiarze godzin, to zachęcenie mężczyzn do korzystania z urlopu rodzicielskiego pozwoliło nordyckim rodzicom bardziej równomiernie dzielić obowiązki domowe²³. W efekcie, udało się zrównoważyć wysoki poziom zatrudnienia wśród kobiet²⁴ ze stosunkowo wysokim wskaźnikiem dzietności²⁵.

Państwa nordyckie, współpracując, rozwiązują problemy, które często przekraczają granice jednego kraju. Zostały one ujęte w kolejnych trzech zakresach tematycznych strategii zrównoważonego rozwoju. Wśród mierników oceny i wdrażania znajdują się m.in.: zrównoważony rozwój zasobów rybnych, roczne zrzućy azotu

---

a 1 oznacza pełną nierówność. Współczynnik Giniego należy interpretować w ten sposób, że im jest wyższy, tym nierówności w dochodach w danym kraju są większe. W 2015 roku wskaźnik ten wynosił w krajach nordyckich między 0,24 a 0,27 przy średniej w UE-28 – 0,31. Zob.: <http://norden.statbank.dk/INDIC107>, (13.06.2017).

²² Wskaźnik dzietności w państwach nordyckich w 2015 roku wynosił się między 1,6 a 1,8 (przy średniej UE-28 1,6). Zob.: <http://norden.statbank.dk/INDIC101>, (18.06.2017).

²³ Wł. Anioł, *Szlak Norden. Modernizacja po skandynawsku*, Warszawa 2013, s. 55 i n.

²⁴ W grupie wiekowej 15-64 lata wynosił on w 2015 roku w poszczególnych krajach: Dania – 70,30; Finlandia – 67,70; Islandia – 81,80; Norwegia – 73; Szwecja – 74. Zob.: <http://norden.statbank.dk/INDIC105>, (26.05.2017).

²⁵ W 2015 roku w Danii wynosił on 1,73; Islandii – 2,01; Finlandii – 1,75; Norwegii – 1,86; Szwecji – 1,88. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2127rank.html>, (11.05.2017).

i fosforu do Bałtyku, stężenie zanieczyszczeń powietrza w miastach, liczebność populacji ptaków, roczna kwota wyřębu lasów, emisja gazów cieplarnianych, całkowite zużycie energii w relacji do PKB²⁶, zagospodarowanie odpadów komunalnych, liczba wydanych licencji oznakowania ekologicznego, udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii, emisja gazów cieplarnianych.

Państwa Europy Północnej są liderami w dziedzinie ochrony środowiska, nowoczesnych rozwiązań klimatycznych oraz technologii energetycznych. Zarówno Rada Nordycka, jak i Nordycka Rada Ministrów uczyniły z nich swoje priorytety. Ich wspólny wysiłek koncentruje się na walce z niebezpiecznymi substancjami chemicznymi, ochronie ekosystemów morskich i zachowaniu bioróżnorodności Morza Bałtyckiego i Arktyki, przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym, zanieczyszczeniu powietrza, bezpiecznych dostawach energii oraz promowaniu nowych i alternatywnych źródeł energii. Kraje regionu nordyckiego odegrały w tych kwestiach pionierską rolę, dzięki wysokiemu poziomowi świadomości ekologicznej wśród społeczeństwa oraz zaangażowaniu polityków na rzecz ekologii i rozwiązywania problemów związanych z jego ochroną.

Przyjazna dla środowiska produkcja zmniejsza oddziaływanie chemikaliów na jego stan i uwzględnia właściwą gospodarkę odpadami, a jednocześnie minimalizuje wykorzystanie nieodnawialnych zasobów naturalnych. Znaczną część szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu można przypisać aktualnym wzorcom konsumpcji i trwonieniu zasobów naturalnych. Dlatego warto w tym miejscu przywołać projekt o nazwie *Nordic Swan* – Znak Łabędzia, który dowodzi, że produkty i usługi są przyjazne dla środowiska naturalnego. Etykieta ta widnieje obecnie na ponad 60 grupach produktów (ich liczba stale rośnie od 2000 roku) i pomaga zmniejszyć wpływ codziennej konsumpcji na środowisko naturalne, ale przede wszystkim poświadcza o małym oddziaływaniu towarów i usług na środowisko w całym ich cyklu życia, od surowca do odpadu. Jest dowodem na to, że towar oznakowany spełnia ściśle klimatyczne kryteria i wymagania środowiskowe, jak również jakościowe. Nordycki Łabędź jest jednym z najbardziej rozpoznawanych oznakowań ekologicznych w Europie.

Kraje nordyckie zwracają wielką uwagę na zmiany klimatu. Wywołują one poważne konsekwencje dla ludzi i środowiska. Są to m.in.: zwiększenie niedoborów wody w niektórych regionach, podwyższony poziom mórz, częstsze fale upałów, sztormy oraz zanieczyszczenia mórz, zakłócenia w naturalnych ekosystemach i utrata różnorodności biologicznej. Wyzwania zaostrza, związane z klimatem, zakwaszenie oceanów, co jest często uważane za największe zagrożenie dla ekosystemów morskich. Najpoważniejszym źródłem zanieczyszczeń są paliwa kopalne. Dla niektórych państw wciąż pozostają one i pozostawać będą ważnymi źródłami energii. W związku z tym kraje nordyckie wspierają działania, które przyczyniają się do

---

²⁶ Patrząc na poziom zużycia energii w krajach nordyckich w okresie 1995-2015 – to pozostał on taki sam. Biorąc pod uwagę emisję gazów cieplarnianych w tym samym okresie to nastąpił jej spadek o 17%. PKB zaś wzrósł o prawie 60%. Dla porównania: w UE PKB wzrosło o 45%, spadek emisji gazów cieplarnianych wyniósł 20%, ale całkowite zużycie energii wzrosło o 5,5%.

zmniejszenia ich zużycia i redukcji emisji gazów cieplarnianych. Wyzwaniem państw regionu jest nie tylko zapewnienie bardziej efektywnego wykorzystania zasobów, ale także koncentracja na odnawialnych źródłach energii, a w efekcie stworzenie ram dla zrównoważonego, konkurencyjnego i bezpiecznego systemu energetycznego. Region Skandynawii jest jednym z najbogatszych źródeł energii na świecie. Oprócz naturalnego występowania paliw kopalnych, takich jak ropa i gaz, posiada również doskonałe możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii, takich jak woda, wiatr, bioenergia i ciepło geotermalne. Efektywne wykorzystanie zasobów energii w połączeniu z badaniami nad nowymi źródłami energii daje podstawy dla wzrostu i dobrobytu.

Nordyckie kontakty w dziedzinie energetyki mają na celu przyczynienie się do widocznych i trwałych rozwiązań dla najważniejszych wyzwań energetycznych stojących przed regionem – walką z emisją gazów cieplarnianych oraz zabezpieczeniem dostaw energii w przyszłości. Te założenia przyświecały wprowadzeniu w latach 90. XX wieku wspólnego rynku energii elektrycznej w regionie nordyckim (jest on najbardziej zintegrowanym makroregionalnym rynkiem energii na świecie²⁷), co w efekcie wpłynęło także na redukcję zanieczyszczeń środowiska. Zintegrowany nordycki rynek energii elektrycznej i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii²⁸, pozwoliły znacząco zmniejszyć emisję dwutlenku węgla bez negatywnego wpływu na wzrost gospodarczy. Wspólny rynek nie tylko wzmacnia bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej, ale i zapewnia lepsze wykorzystanie zasobów energii w krajach nordyckich.

W listopadzie 2016 roku w Marrakeszu (Maroko) odbyła się 22. Konferencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP22). Podczas Szczytu po raz pierwszy spotkali się sygnatariusze porozumienia paryskiego, przyjętego 12 grudnia 2015 roku²⁹. W trakcie Konferencji przedstawiciele państw regionu zaprezentowali program *Nordic Green to Scale*, zawierający 15 konkretnych rozwiązań niskoemisyjnych, których wdrożenie na większą skalę pozwoli utrzymać wzrost globalnego ocieplenia znacznie poniżej 2°C., a przede wszystkim zredukuje globalną

---

²⁷ W 1995 roku skandynawscy ministrowie do spraw energii przedstawili swoją wizję otwartego i wolnego rynku energii elektrycznej. Rok później powołano instytucję o nazwie Nord Pool, która stała się pierwszą na świecie międzynarodową płaszczyzną wymiany i obrotu energią elektryczną i która do dziś służy jako model do dyskusji nad wspólnym europejskim rynkiem energii. Rynek skandynawski zliberalizowano i zintegrowano przed 2000 rokiem. Wspólny rynek nie tylko wzmacnia bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej, ale i zapewnia lepsze wykorzystanie zasobów energii w krajach nordyckich. Harmonizacja nordyckiego rynku energii elektrycznej jest kolejnym przykładem udanego partnerstwa państw regionu oraz wskazówką jak stworzyć wartość dodaną poprzez współpracę transgraniczną.

²⁸ Wszystkie kraje nordyckie nadają pierwszeństwo energii odnawialnej i szeroko wykorzystują odnawialne źródła energii. Według danych z 2014 roku wiodącą jest Islandia, która produkuje 86,3% energii ze źródeł odnawialnych, a następnie Norwegia – 43,2%, Szwecja – 35,3%, Finlandia – 31%, Dania – 27,3%. Dla porównania w UE 28 – jest to około 12,6%. Dane za: <http://norden.statbank.dk/INDIC301> (19.06.2017).

²⁹ Jego głównym celem jest utrzymanie wzrostu globalnych średnich temperatur na poziomie znacznie mniejszym niż 2 stopnie Celsjusza i kontynuowanie wysiłków na rzecz ograniczenia wzrostu temperatur do 1,5 stopnia.

emisję dwutlenku węgla o 4 Gt rocznie do 2030 roku; poprawi jakość powietrza i wody; da wyższe bezpieczeństwo energetyczne oraz utrzyma bioróżnorodność.

W Marrakeszu przedstawiciel NRM zaprezentował kilka przykładów udanych inicjatyw:

1. Dania, to kraj o długiej tradycji przemieszczania się rowerem. Duńczycy przeciętnie przejeżdżają ok. 3 km dziennie. Nordycy zachęcają, by inne państwa poszły za tym przykładem, co znacząco wpłynie na zmniejszenie zanieczyszczeń (skala spadku emisji jest przez nich porównywalna do poziomu emisji, jaki np. Słowacja osiąga w ciągu roku);
2. W Finlandii większość systemów do ogrzewania przemysłowego i budynków mieszkalnych jest wyposażona w instalacje CHP (*Combined Heat and Power*), które umożliwiają jednoczesną produkcję ciepła i energii elektrycznej. Technologia CHP pozwala zaoszczędzić energię i zmniejszyć emisję CO₂ o 50%. Jeśli inne kraje wykorzystywałyby CHP w ten sposób, to zmniejszenie zanieczyszczeń będzie porównywalne do poziomu emisji, jaki jest w Japonii w ciągu roku;
3. Islandia produkuje prawie całość energii elektrycznej i większość swojego ciepła z energii geotermalnej. Obecnie energia geotermalna zabezpiecza około 70% zużycia energii w kraju. 39% energii geotermalnej jest wykorzystywane do wytwarzania energii elektrycznej, 45% do ogrzewania budynków, co stanowi 90% miejskich potrzeb grzewczych kraju. Jeśli kraje o dużym potencjale geotermalnym zaczęłyby go wykorzystywać w podobnym stopniu, to ograniczenie zanieczyszczeń byłoby większe od rocznej emisji w Danii;
4. W Norwegii niemal co czwarty nowy samochód wyposażony jest w napęd hybrydowy. Jeśli inne kraje zdecydowały by się wykorzystywać pojazdy napędzane elektrycznie w podobnej skali, to zmniejszenie zanieczyszczeń byłoby porównywalne do rocznej emisji w Danii;
5. Szwecja ma największą na świecie liczbę pomp do produkcji ciepła w domach. Zastosowanie tej metody we wszystkich krajach europejskich spowoduje ograniczenie emisji gazów cieplarnianych równe rocznej ich produkcji na Kubie³⁰.

Zrównoważony rozwój jest również jednym z priorytetów w rolnictwie – które jest w regionie bardzo zróżnicowane z uwagi na warunki klimatyczne i geograficzne. Główne dziedziny współpracy państw, to:

- środowisko i zrównoważone warunki produkcji,
- konsekwencje zmian klimatu dla produkcji rolnej,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów genetycznych,
- zrównoważona bioenergia,
- rozwój obszarów wiejskich.

---

³⁰ *Nordic Green to Scale Nordic climate solutions can help other countries cut emissions*, Nordic Council of Ministers, 2016.

Na tym tle istotnym zagadnieniem jest jakość żywności. Państwa nordyckie podkreślają potrzebę dostępu mieszkańców regionu do zdrowej, bezpiecznej i wysokiej jakości żywności. W związku z tym wspólnie pracują nad:

- ochroną konsumentów przed zagrożeniami dla zdrowia poprzez gwarancje bezpiecznej żywności,
- poprawą zdrowia i dobrostanu zwierząt,
- promocją oznakowań informacyjnych wprowadzanych do obrotu produktów spożywczych,
- zachęcaniem do zdrowych nawyków żywieniowych i stylu życia,
- wspieraniem współpracy między przemysłem, konsumentami i urzędami,
- tworzeniem sieci przekazywania wiedzy o żywności³¹.

Współpraca nordycka koncentruje się także na działaniach na rzecz ochrony i zrównoważonego wykorzystania genetycznego roślin, zwierząt i zasobów leśnych. Nordycka Rada Ministrów wspiera badania, które podkreślają różnorodne funkcje lasów w zrównoważonym leśnictwie. W tym celu powołała *Nordic Forest Research Co-operation Committee* (SNS)³², którego celem jest odpowiedzialne społecznie, ekonomicznie i ekologicznie zarządzanie i racjonalne gospodarowanie lasami i zasobami drzewnymi w Skandynawii. Dziedziny odpowiedzialności SNS obejmują leśnictwo, wykorzystanie drewna i innych produktów leśnych, jak i niekomercyjne wartości lasów.

Zrównoważony rozwój dotyczy także rybołówstwa, hodowli ryb oraz połowów. Celem współpracy nordyckiej w dziedzinie polityki rybackiej jest wypracowanie zrównoważonego podejścia do korzystania z żywych zasobów morskich, takich jak ryby i ssaki morskie. Wody Skandynawii są rozległe, a żywe zasoby morskie mają kluczowe znaczenie dla gospodarki tych krajów, zwłaszcza w zachodnim regionie Skandynawii – stanowią istotny wkład do gospodarczego dobrobytu społeczeństw Grenlandii, Islandii i Wysp Owczych. Ponadto morza nordyckie dostarczają ryb i innych morskich produktów do Unii Europejskiej. Cztery narody rybackie na Zachodzie – Grenlandia, Islandia, Wyspy Owcze i Norwegia wypracowały swoje własne systemy zarządzania branżą rybołówstwa. Z kolei na Wschodzie członkowie UE – Finlandia, Szwecja i Dania – zachowują charakterystyczne cechy narodowe w ramach wspólnej polityki rybołówstwa UE. Nordyckie systemy zarządzania rybołówstwem charakteryzują się zatem różnorodnością, która nie występuje nigdzie indziej na świecie. To jest źródłem siły, gdyż zapewnia administracjom poszczególnych krajów okazję do uczenia się od siebie innowacyjnych rozwiązań. Odbywa się to poprzez dialog na temat istotnych zagadnień dotyczących zrównoważonego użytkowania zasobów oraz realizację wspólnych projektów i publikowanie raportów na temat podejścia do polityki rybołówstwa. Współpraca w zakresie rybołówstwa

---

³¹ *New Nordic Food* to program Nordyckiej Rady Ministrów, który promuje skandynawską żywność w regionie i na arenie międzynarodowej. Koncentruje się na poprawie jakości posiłków w domach i instytucjach, umacnianiu kultury żywienia wśród dzieci oraz wspieraniu lokalnej produkcji żywności i wykorzystania żywności do promocji regionu. Zob.: <http://newnordicfood.org/>, (30.05.2017).

³² Zob.: <http://www.nordicforestresearch.org/>, (13.06.2017).

w regionie nordyckim obejmuje wiele różnych podmiotów, w tym środowiska naukowe, podmioty rybołówstwa, organizacje gospodarcze, pozarządowe i międzynarodowe, które działają na tych obszarach morskich.

Lasy są ważnym zasobem naturalnym i zrównoważone zarządzanie nimi ma do odegrania ważną rolę w rozwiązywaniu wielu z najważniejszych wyzwań stojących przed światem. W 2008 roku ministrowie ds. leśnictwa krajów nordyckich przyjęli Deklarację Selfoss w sprawie zrównoważonego leśnictwa w Skandynawii, podkreślając znaczenie lasów (w obliczu globalnego ocieplenia) dla różnorodności biologicznej, rekreacji i jako źródła rozwoju gospodarczego. 29 czerwca 2016 roku Rada Ministrów Rybołówstwa i Akwakultury, Rolnictwa, Żywności i Leśnictwa (MR-FJLS) przyjęła nową strategię dla sektora leśnego, która nawiązuje do Deklaracji z 2008 roku. W obu dokumentach podkreślono znaczenie biogospodarki, jako nowej fali gospodarki zajmującej się produkcją, przetwórstwem oraz wykorzystaniem zasobów o biologicznym pochodzeniu. Zrównoważony sektor leśny odgrywa kluczową rolę w przejściu do biogospodarki, która bazując na zasobach naturalnych (surowce roślinne, zwierzęce) i odnawialnych źródłach energii jest kluczowym narzędziem w łagodzeniu zmian klimatu.

Na lata 2013-2016 Nordycka Rada Ministrów przyjęła Program ramowy współpracy politycznej w sektorze rybołówstwa i akwakultury, rolnictwa, żywności i leśnictwa. Jego celem było promowanie zrównoważonego rozwoju w tych czterech segmentach współpracy nordyckiej. Współpraca zaś koncentrowała się na trzech ogólnych wyzwaniach:

- konkurencyjna produkcja i utrzymanie zrównoważonej produkcji (tzn. takiej, która jest opłacalna, chroni środowisko i zarazem promuje społecznie spójny region nordycki oraz wspieranie zielonego wzrostu – efektu produkcji), która z jednej strony chroni środowisko naturalne, z drugiej zaś jest silnie konkurencyjna;
- zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi (tj. środowiskiem wodnym i ekosystemami lądowymi, stanowiącymi podstawę ludzkiej egzystencji);
- utrzymanie i rozwój dobrostanu społeczeństwa skandynawskiego (m.in. poprzez promowanie bezpiecznej żywności i zdrowego odżywiania, bioenergii czy dostępu do czystej wody pitnej. Niektóre z głównych wyzwań w tym przypadku to: przeciwdziałanie niezdrowej diecie, fizycznej bierności i otyłości, które stanowią zagrożenie dla zdrowia mieszkańców w Skandynawii)³³.

Edukacja, badania naukowe i innowacje są niezbędne dla wzrostu gospodarczego i dobrobytu mieszkańców, dlatego ostatni obszar tematyczny wymieniony w strategii nordyckiej jest poświęcony tym zagadnieniom. Mierniki, które pozwalają dokonać oceny stopnia rozwoju w tym zakresie to m.in.: wskaźnik skolaryzacji oraz nakłady na badania i rozwój³⁴. Nordycka Rada Ministrów chce zbudować

³³ Zob.: *Framework Programme 2013-2016 Nordic Co-operation on Fisheries and Aquaculture, Agriculture, Food and Forestry*, Nordic Council of Ministers, 2013.

³⁴ Dla większości krajów regionu wydatki na B+R wynoszą ponad 2% ich PKB. Wyjątkiem jest Norwegia, która przeznaczona na ten cel 1,7% PKB (co biorąc pod uwagę wyjątkowo wysokie PKB Norwegii oznacza, iż kraj ten wydaje porównywalne z pozostałymi państwami nordyckimi kwoty na ten cel).

spójny obszar, w którym wiedza może swobodnie przemieszczać się ponad narodowymi granicami, co uczyni Skandynawię atrakcyjnym miejscem do studiowania i rozwijania swoich umiejętności. Począwszy od szkoły podstawowej aż do poziomu uniwersyteckiego, współpraca w dziedzinie edukacji koncentruje się na rozwijaniu kreatywności, innowacyjności i przedsiębiorczości. Nordycka Rada Ministrów prowadzi program Nordplus, który daje szansę tysiącom uczniów, studentów i dorosłych, aby dowiedzieć się więcej o społeczeństwie, języku i kulturze regionu; zwiększa mobilność naukowców i podkreśla znaczenie regionu w europejskich partnerstwach badawczych.

Region nordycki jest szczególnie silny w dziedzinie technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) oraz tworzenia wiedzy. Współpraca w dziedzinie badań i szkoleń naukowców jest istotą działania NordForsk i *Nordic Top-level Research Initiative* (TRI) – największej wspólnej platformy prac badawczych i innowacyjnych oraz największego w historii współpracy nordyckiej programu badań w zakresie innowacji w regionie, która łącząc biznes, naukę i przemysł w poszukiwaniu instrumentów ochrony globalnego klimatu i środowiska naturalnego oraz rozwiązań energetycznych³⁵. Najważniejszym instrumentem Nordyckiej Rady Ministrów, służącym promowaniu innowacji jest *Nordic Innovation*. Misją tej instytucji jest ułatwienie zrównoważonego wzrostu gospodarczego w regionie poprzez wspieranie innowacji. W tym celu *Nordic Innovation* współpracuje z podmiotami prywatnymi i publicznymi tworząc i koordynując inicjatywy, które pomagają nordyckiemu biznesowi stać się bardziej innowacyjnym i konkurencyjnym³⁶.

Innowacje są ważną częścią współpracy nordyckiej, gdyż ich rozwój służy rozwiązywaniu problemów, przed którymi stoi region. Dotyczy to nowych pomysłów w zakresie sposobu produkcji i konsumpcji energii, przeciwdziałania zmianom klimatu, ponadto wyzwań w związku ze zmianami społeczno-demograficznymi, a także znalezienia wyjścia z kryzysu finansowego oraz generowania i pobudzania wzrostu gospodarczego. Rosnące nakłady na naukę, edukację, badania i rozwój, to potrzebny i oczekiwany kierunek zrównoważonego rozwoju. Zmiany klimatyczne powodują wzrost popytu na nowe, przyjazne dla klimatu i niedrogie energie, produkcję energii odnawialnej, rozwój „zielonych przedsięwzięć biznesowych”, budownictwa i transportu przyjaznego dla środowiska naturalnego. Zmiany demograficzne oznaczają natomiast zwiększenie odsetka osób starszych, które będą musiały być wspierane i finansowane przez malejącą populację w wieku produkcyjnym. To zwiększa presję na mechanizmy państwa opiekuńczego, w szczególności w zakresie opieki zdrowotnej. Kluczem do rozwiązania najważniejszych wyzwań są innowacje i przedsiębiorczość. Kraje nordyckie mają, we współpracy z państwami okalającymi Bałtyk, dobrze rozwiniętą sieć klastrów w regionie, kontaktów między firmami, ośrodkami naukowymi i władzami publicznymi.

---

³⁵ Zob.: <http://www.toppforskingsinitiativet.org/en/om-toppforskingsinitiativet>, (27.05.2017).

³⁶ Zob.: <http://nordicinnovation.org/>, (27.06.2017).

Zakończenie

Zrównoważony rozwój jest związany z ciągłością istnienia społeczeństw i przyrody. By go osiągnąć potrzebna jest harmonia wzrostu gospodarczego, integracji społecznej i ochrony środowiska. Jego zasady są wskaźnikami dla aktywności człowieka. Jednakże to rządy państw (jako główni animatorzy zmian społeczno-gospodarczych), wykorzystując dostępne instrumenty finansowe, ekonomiczne, prawne i infrastrukturalne oraz kanały informacyjne i edukacyjne, powinny dbać o zrównoważony rozwój i zachęcać swoich obywateli do współuczestniczenia w jego promowaniu. Taki kierunek myślenia i działania charakteryzuje Nordyków. Ich skuteczność wynika z pozytywnego nastawienia do pracy i silnie zakorzenionego szacunku dla człowieka i środowiska naturalnego. To pozwala państwom Europy Północnej równoważyć wzrost gospodarczy i ochronę środowiska, a w efekcie utrzymywać na szczytach wielu światowych rankingów. Od kilku lat są one również uznawane za najbardziej stabilne na świecie. Zrównoważony rozwój – to termin, który jest wszechobecny w teorii i praktyce współpracy państw regionu. Nordyckie sukcesy są inspirujące dla innych państw i organizacji i służą jako przykład dobrych praktyk. To zaś skutecznie oddziałuje na urzeczywistnienie założeń Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ w perspektywie do 2030 roku.

Bibliografia

- A Good Life in a Sustainable Nordic Region. Nordic Strategy for Sustainable Development*, Nordic Council of Ministers, 2013.
- AGENDA 21*. United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992.
- Anioł W., *Szlak Norden. Modernizacja po skandynawsku*, Warszawa 2013.
- Beijing Declaration and Platform for Action*, The Fourth World Conference on Women, Having met in Beijing from 4 to 15 September 1995.
- Castells M., Himanen P., *Spółczesność informacyjna i państwo dobrobytu*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa, 2011.
- Daly M., *Welfare*, Polity Press, Cambridge 2011.
- Deklaracja Sztokholmska*. Uchwała Konferencji Sztokholmskiej z dnia 14.6.1972 roku, dotycząca naturalnego środowiska człowieka.
- Framework Programme 2013-2016 Nordic Co-operation on Fisheries and Aquaculture, Agriculture, Food and Forestry*. Nordic Council of Ministers, 2013.
- Global Health Observatory (GHO) data*, World Health Statistics 2016: Monitoring health for the SDGs, The World Health Statistics, World Health Organization 2016.
- Grzela J., *Płaszczyzny i kierunki współpracy nordyckiej*, UJK, Kielce 2014.
- <http://newnordicfood.org/>, (30.05.2017)
- <http://norden.statbank.dk/INDIC101>, (18.06.2017).
- <http://norden.statbank.dk/INDIC102>, (16.06.2017).
- <http://norden.statbank.dk/INDIC105>, (16.06.2017).
- <http://norden.statbank.dk/INDIC107>, (13.06.2017).
- <http://norden.statbank.dk/INDIC301>, (19.06.2017).
- <http://nordicinnovation.org/>, (27.06.2017).
- <http://www.nordicforestresearch.org/>, (13.06.2017).

- <http://www.toppforskningssinitiativet.org/en/om-toppforskningssinitiativet>, (27.05.2017).
<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones>, (13.06.2017)
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2127rank.html>,
(11.05.2017).
- Johnson H.D., *Green Plans: Blueprint for a Sustainable Earth*, University of Nebraska, 2008.
- Lusawa R. *Hans Carl Von Carlowitz Twórca Pojęcia „Trwałości”*, *Ekonomia i Finanse*, Rocznik Naukowy Wydziału Zarządzania w Ciechanowie 1-2 (III), 2009.
- Nordic Green to Scale Nordic climate solutions can help other countries cut emissions*, Nordic Council of Ministers, 2016.
- Nowiak W., *Nordycki model „welfare state” w realiach XXI wieku. Dylematy wyboru i ewolucja systemu w społeczeństwach dobrobytu – wnioski praktyczne*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2011.
- Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, UN Documents Gathering a body of global agreements, 1987.
- Rokicka E., Woźniak W., *W kierunku zrównoważonego rozwoju. Koncepcje, interpretacje, konteksty*. Katedra Socjologii Ogólnej Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016.
- Sachs J., Schmidt-Traub G., Kroll C., Durand-Delacre D., Teksoz K., *SDG Index & Dashboards A Global Report*, New York Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN), 2016.
- Schwab K., *The Global Competitiveness Report 2016-2017*, World Economic Forum, 2016.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. 2001 Nr 62 poz. 627.
- World Summit for Social Development Copenhagen Declaration on Social Development 1995*.

Abstract

Nordic states to Agenda for Sustainable Development of the UN

The achievement of sustainable development for the Nordic countries is an ambitious and necessary objective. Nordic co-operation for sustainable development is based on the definitions and concepts of the Brundtland Commission. Nordic Council of Ministers has adopted a sustainable development strategy in 2013. Its overall objective is the gradual transformation of countries in the region in more sustainable welfare society. The strategy envisages a long-term guidelines for the activities of the Nordic Council of Ministers until 2025. Sustainable development is one of the most important challenges facing the world today. The Nordic countries, working for the protection of the environment and sustainable development, pursue the global goals of sustainable development.

Keywords: Nordic countries, sustainable development, United Nations